

Jaarverslag 2015

Provinciale commissie Noord-Brabant

Inleiding

Erfgoedvereniging Heemschut is de grootste en één van de oudste particuliere verenigingen voor bescherming van cultuurmonumenten. Sinds 1911 zetten actieve burgers zich in voor de waardering en het behoud van waardevolle monumenten en cultuurlandschappen in Nederland. Dit werk doen we met de inzet van vrijwilligers die ter zake kundig zijn. Alle provincies en de stad Amsterdam hebben een eigen onafhankelijke Heemschut-commissie. De leden van deze commissies volgen ruimtelijke ontwikkelingen. Ze laten hun stem horen als cultuurhistorische waarden in het geding zijn. Dat doen ze het liefst vooraf, door gemeenten en provincies te wijzen op de cultuurhistorische waarden van het gebouwde en aangelegde erfgoed. Op basis van meldingen ondernemen ze actie om gebouwen en gebieden te redden.

Voor u ligt het jaarverslag van de provinciale commissie Noord-Brabant. Dit verslag bevat een overzicht van de behandelde projecten, geschreven (al dan niet in concept verkerende) beleidsstukken, en andere activiteiten die de commissie in 2015 heeft bijgewoond/uitgevoerd. In 2015 zijn er zeven vergaderingen gehouden. Twee van deze vergaderingen waren op locatie bij de gemeente Oosterhout en Zundert. De overige vergaderingen vonden plaats op onze vaste vergaderlocatie het provinciehuis te 's-Hertogenbosch.

De commissie bestond in 2015 uit de volgende leden en adviseurs:

Leden provinciale commissie Noord-Brabant:

Dhr. Ir. Jan van Gils (voorzitter)
Dhr. drs. Ir. Harrie Boot (secretaris/penningmeester tot eind 2015)
Mevr. drs. Miriam van den Dries
Dhr. ing. Tom van Eekelen
Dhr. ing. Gerard van der Vliet
Dhr. Stefan Sweijen, MA
Dhr. drs. Ad Spanjers
Dhr. ing. Frans van Gessel
Mevr. drs. Annemiek van der Made
Mevr. Janneke Hille, MSc
Dhr. ing. Huub Oome

Aspirant lid: dhr. dr. Peter van de Schee

Externe adviseurs:

Mevr. Ir. Judith Toebast
Dhr. drs. Harrie Maas (namens Monumentenhuis Brabant)
Dhr. dr. Wies van Leeuwen (namens Provincie Noord-Brabant)

Projecten

Rijksmonument

Gemeentelijk monument

Asten - 'Anneke de Bruijn', Koningsplein 16 (verwaarlozing en sloopdreiging)

In Asten staat nog een van de vier panden, een boerderij, overeind, die tot de 'Anneke de Bruijn' woningen/winkels behoorden. De boerderij verkeert in zeer ernstige (bouwvallige) staat. Er ligt een plan om het pand te herbestemmen tot horeca en appartementencomplex. Hierbij zal omliggend braakliggend terrein worden gebruikt voor nieuwbouw.

Kapel Sint Catharina

Aarle-Rixtel – Schaapskooi bij kasteel Croy (vlakbij Helmond), Croylaan 9

Rijksmonument waarbij lemen vloer zonder vergunning is verwijderd. Deze zaak wordt meegenomen in het beleidsstuk handhaving.

Baarle – Nassau - Boerderij, Klein Bedaf 5, Boerderij in LOG

Historische boerderij in Landelijk Ontwikkelings Gebied. Bewoning wordt belemmerd door fijnstof. Pand wordt in principe niet bedreigd, dus Heemschut kan niets betekenen.

Bergen op Zoom - Kapel Huize Sint Catharina, Klaverstraat 35

In eerste instantie kwam de Sint Catharinakapel op de lijst wegens subsidieproblemen. In 2015 is de Sint Catharinakapel terug op de lijst geplaatst wegens de geplande sloop van omringende bebouwing. De kapel blijft bestaan en wordt familiekapel.

Station Breda

Bergen op Zoom - Goddelijke Voorzieningskerk, van Heelulaan 73

Rooms-Katholieke kerk uit wederopbouwperiode is vaak slachtoffer van vernielzucht. Bisdom en parochie zijn het beu en dreigen bij aanhoudend vandalisme tot sloop over te gaan. Er zijn onderhandelingen gaande die mogelijk tot herbestemming kunnen leiden.

Breda - NS station Kiosken (2) en betegelde gang, Gravinnen van Nassauboulevard

Breda heeft een nieuw NS Station. Kunstwerken (kiosken in tegeltableaus en doorgang met dezelfde tegeltableaus) van Peter Stuycken uit het eerdere station (wederopbouwperiode) zijn daardoor bedreigd. Naar grote waarschijnlijkheid zal een deel van het kunstwerk (kiosken dan wel gang) bewaard blijven.

Deurne - Hub van Doorneschool, Haspelweg

Er wordt gesproken over de laatst overgebleven technische school uit de wederopbouwperiode (1955). Voor de school is een sloopvergunning afgegeven. Via Mathijs Witte is ter ore gekomen dat het hoofdgebouw behouden zal blijven t.b.v. herbestemming. De Heemkundekring H.N. Ouwering Deurne weet te melden dat er weer een nieuwe huurder is gevonden. Het hoofdgebouw en de kunstwerken blijven voorlopig behouden.

Etten – Leur, Obelisk in een plantsoen, Luchtvaartmonument , Rijsbergseweg 98, Graaf de Lambertplantsoen

Gedenknaald ten behoeve van het eerst opgestegen vliegtuig in Nederland in 1909. Het monument is in 1935 opgetrokken. Het onderhoud aan het monument, dat aan het verzakken was, is ondeskundig en zonder vergunning uitgevoerd.

Luchtvaartmonument

Heeze - Kasteellandschap (waterberging), Kapelstraat 25

Het waterschap heeft plannen ontwikkeld om de loop van de Sterckelse Aa aan te passen. Dit heeft grote nadelige gevolgen op de waterhuishouding van de tuinen van Kasteel Heeze. De eigenaar was te laat om bezwaar te maken. Heemschut heeft op vraag van de eigenaar een zienswijze ingestuurd.

's-Hertogenbosch - Provinciehuis, Brabantlaan 1

Het voorplein van het provinciehuis, door architect Maaskant in de wederopbouwperiode sober en strak ontworpen, is op de schop genomen. Er zijn o.a. bloembakken geplaatst. Het sobere karakter van de architectuur wordt hierdoor aangetast.

Heusden - Gymzaal, (beschermde stadsgezicht), Herptsestraat 4, Naoorlogse gymzaal in Heusden. Er wordt niet de juiste procedure gevolgd en de sloopaanvraag wordt goedgekeurd. Dit terwijl het pand in beschermd stadsgezicht ligt plus er Bossche school elementen in de bouw zitten. Heemschut stuurt een brief en Heusdenaren dienen zienswijze in.

Moerdijk - Sint-Stephanuskerk (voorbeschermde monumentenstatus), Steenweg 49

Project loopt sinds 2012. De kerk uit 1956 zou gesloopt worden voor woningbouw. In 2015 komt de gemeente met voorstel voor behoud, er komt een herbestemmingsonderzoek. Biedt dit mogelijkheden dan blijft de kerk behouden; biedt dit geen mogelijkheden dan wordt de kerk gesloopt. Er blijken geen herbestemmingsmogelijkheden te zijn gevonden na onderzoek.

Moerdijk - Tonnekreek, Oostdijk en Buitendijk West te Klundert
De sluis en de griendwerkersketen in/nabij Tonnekreek zijn door Heemschut opgenomen op een lijst van 28 potentiële gemeentelijke monumenten. Het verzoek is aan de gemeente Moerdijk of te bekijken of deze objecten een gemeentelijke monumentenstatus kunnen krijgen.

Oosterhout - fabrieksschoorsteen van Wasserij Juliana in zwaairom Wilhelminakanaal

Gemeente Oosterhout wilde een schoorsteen aan het Wilhelminakanaal slopen. In samenwerking met BOEi is er een constructie bedacht. De schoorsteen blijft staan en wordt gerestaureerd zodat de schoorsteen in elk geval de komende vijf jaar behouden blijft.

Oosterhout-Breda - Hoogspanningstracé 380 kv

Problematiek rond de nieuw te realiseren hoogspanningsverbinding tussen Borsele en Tilburg (de Zuid-West 380 kV). Hiervoor zijn enkele alternatieven opgesteld. Heemschut heeft hierin gewaarschuwd voor de gevolgen voor het cultureel erfgoed.

Oosterhout - beleidsstuk Kerkenvisie

In 2014 heeft de gemeente Oosterhout een kerkenvisie opgesteld. De visie was onvoldoende en werd door de gemeenteraad afgekeurd. Het plan wordt opgezet een nieuwe kerkenvisie te schrijven. In 2015 kwam het bericht dat de kerkenvisie niet door gaat.

Oostelbeers - 'Oude' Toren, Hillestraat 2

Rijksmonumentale toren die behoorde bij een middeleeuwse kerk die in de 19e eeuw verloren is gegaan. Gemeente Oirschot wil een ontmoetingscentrum op deze locatie bouwen waarbij het cultuurhistorische landschap sterk aangetast wordt. De oude solitaire toren kan beter geen bebouwing in zijn omgeving hebben. Heemschut maakt bezwaar samen met Stichting Behoud Erfgoed Oirschot.

Provinciehuis

Fabrieksschoorsteen
Oosterhout

'Oude Toren'

Fratershuis

Reusel- de Mierden, Fraterhuis (geen monumentenstatus maar deze was eerder wel toegezegd), Groeneweg 9

Het Fratershuis, ontworpen in de jaren '50 door Jos. Bedaux, zou na besluit van B&W aangewezen worden als gemeentelijk monument. Dat standpunt veranderde toen Woningstichting de Zaligheden, eigenaar van het fraterhuis, aangaf dat herontwikkeling tot veertien seniorenwoningen en acht starterswoningen op die locatie economisch onhaalbaar is met behoud van het bestaande klooster. Het college verkoos die zorgwoningen boven de monumentstatus. Tegen deze keuze is bezwaar gemaakt.

Roosendaal - Sint-Janskerk (Sint Jan de Doper), Markt 2

Herbestemde kerk tot 'unieke eventlocatie met de beste akoestiek van Nederland' volgens de site van de nieuwe bewoners. De kerk is in eigendom van het Brabants Monumentenfonds. Door herbestemming (harde muziek en gebruik) wordt het interieur van de kerk bedreigd. In 2013 wordt, met goedkeuring van de monumentencommissie, een biechtstoel omgebouwd tot bar. Heemschut volgt de zaak in samenwerking met Stichting Beeld. Nader onderzoek leert dat de monumentencommissie onwettig blijkt en er wordt een bezwaar tegen de vergunning gemaakt. In 2015 oordeelt de rechter dat de commissie niet deskundig was. Alle afgegeven vergunningen moesten herzien worden, dit is tot op heden niet volledig uitgevoerd.

Sint-Janskerk

Standaardbuiten - Johannes de Doperkerk, Markt 25

Gemeente Moerdijk wilde in 2012 de kerk transformeren tot woningen. Tegen het besluit de kerk geen gemeentelijk monument te maken is bezwaar ingediend. In 2014 wordt het bezwaar gehonoreerd, maar er wordt ook een hoorzitting gepland. Hier blijkt dat de gemeente in de procedure fouten heeft gemaakt en het proces zal opnieuw moeten worden doorlopen. Zover komt het niet. De kerk wordt verkocht en de gemeente wijst op verzoek van Heemschut de kerk aan als gemeentelijk monument.

Keenesluis

Standaardbuiten - Keenesluis, Barlaaksedijk (geen nummer)

De Keenesluis aan de Barlaaksedijk is een voormalige schutsluis met aflatkanaal. Het oudste deel dateert van 1760, de sluis is in de loop van de 19e eeuw verder uitgebreid. Mede dankzij heemschut heeft de sluis de status van gemeentelijk monument verkregen. Er wordt nu gestreden voor restauratie en het beleefbaar maken van de sluis (o.a. door het terugplaatsen van scheprad en de sluis weer door vaarbaar te maken). Heemschut heeft hierin een prominente rol door samen met bewoners en het waterschap tot restauratie te komen.

Tilburg - Kazernehof, Kazernehof 76

De voormalige paardenstallen van de Lancierskazerne, in carrévorm, later omgebouwd tot textielfabriek BeKa. Voor de rechtervleugel van het Kazernehof is een plan opgevat om hier 14 appartementen in onder te brengen. Dit is een overprogrammering van woningen in één vleugel van een carré. Het contrast met de andere twee vleugels wordt zo groot. Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed heeft negatief advies gegeven. De omgevingscommissie een positief advies. Wordt vervolgd in 2016.

Kazernehof

Tilburg - Bedrijfspan Indicia, Spoorlaan 348/ 350 (gelegen in rijksbeschermd stadsgezicht, maar zelf geen monumentenstatus)

Het pand is beplakt met kunststoffolie met naamsreclame. De gemeente had dit niet mogen toestaan, maar heeft dit wel toegestaan. Ook door de omgevingscommissie wordt deze bestickering als een excès gezien. Er is door Heemkundekring, Cuypersgenootschap en Heemschut gevraagd te handhaven en er is bezwaar aangetekend. Bezwaar is gegrond verklaard en de bestickering dient verwijderd te worden op straffe van een dwangsom. Wordt vervolgd in 2016.

Tilburg - buitenverblijf Heidepark, Bredaseweg 546

Buitenverblijf, dat eigendom is van de gemeente Tilburg, staat al jaren leeg en is sterk vervallen. Er is door verschillende partijen, waaronder Heemschut, gevraagd om het rijksmonument te onderhouden en minimaal wind- en waterdicht te maken. In 2015 is een nieuwe eigenaar gevonden die er een restaurant in wilde maken. Vanwege financiële trubbels en vleermuizen en houtworm in het pand is er nog steeds niets gebeurd. Wordt vervolgd in 2016.

Bredaseweg 546

Waalwijk - Monumentenbeleid

In 2015 heeft Erfgoedvereniging Bond Heemschut deelgenomen aan workshops op het gemeentehuis van Waalwijk om te komen tot een nieuw te voeren monumentenbeleid rekening houdend met een krimp budget. Ook is Heemschut uitgenodigd door CDA-afdeling Waalwijk op hun algemene ledenvergadering, waar een themabijeenkomst Monumentenbeleid werd gehouden. Het provinciale monumenten beleid is gebaseerd op de vier verhaallijnen van Brabant, te weten "Bevochten Brabant", "Innovatief Brabant", "Religieus Brabant" en "Bestuurlijk Brabant".

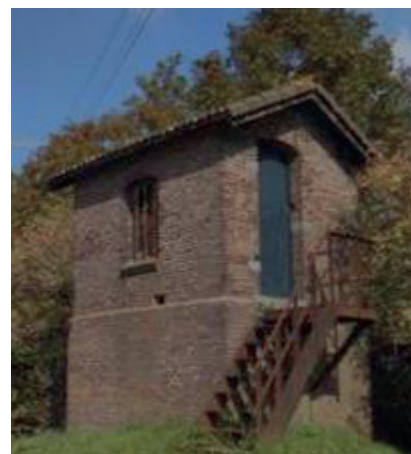
Baksteen mozaïek

Waalwijk - Monumentale kunst aan gebouw, (sloop gebouw en herplaatsing wandkunst) Vredesplein

Baksteen mozaïek van Berend Hendriks aan een pand dat gesloopt gaat worden. Werkgroep Monumentale kunst werkt hierin samen met Heemschut Brabant.

Werkendam - Gemaal Vissershang, Vissershang 4

Gemeente is bereid gemaal op de monumentenlijst te zetten, als de aandrager zelf de waardebeoordeling verricht. Er wordt aan de plaatselijke heemkundekring gevraagd of zij meer informatie hebben.

Vissershang

Zevenbergen - Redding fabrieksschoorstenen, Blokweg

Zevenbergen; de schoorstenen van de suikerfabriek (1945/1946) waren in zeer slechte staat. In overleg met de eigenaar zijn de toppen van de schoorstenen gedemonteerd en opgeslagen (om in de toekomst weer opgebouwd te worden).

Zundert-Hilvarenbeek - Historische zandpaden (advies schrijven m.b.t. beleid)

Problematiek rond het verharderen van historische zandpaden dat speelt op diverse plaatsen in Brabant en Nederland. De paden zijn van cultuurhistorisch belang wegens het landschappelijk/historische verhaal dat de paden vertellen. Om praktische redenen willen gemeenten deze paden verharderen. Heemschut zet zich in om gemeenten de meerwaarde van historische wegen in te laten zien, mogelijk met het schrijven van adviezen.

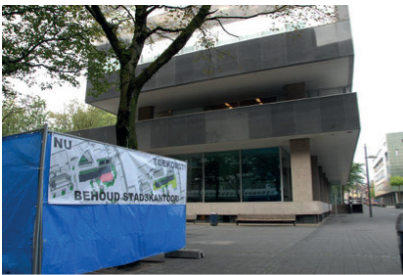

Fabrieksschoorstenen

Uitgelicht

Stadskantoor

Spandoek bij Stadskantoor 1

Tilburg Verbouw en uitbreiding Stadskantoor 1, Stadhuisplein 130
Stadskantoor 1, (geen monumentenstatus), Stadhuisplein 130
In 1971 is het stadskantoor, een ontwerp van het architectenbureau Kraaijvanger opgeleverd. Het stadskantoor is ontworpen in samenhang met het Paleis – Raadhuis en andere monumentale gebouwen (Schouwburg, Kantongerecht, Heikese Kerk). Ook de ruimte rondom is doordacht ontworpen door Van den Broek en Bakema in samenspraak met Kraaijvanger. Het stadskantoor en zijn omgeving worden bedreigd door de nieuwe plannen. In de plint van het stadskantoor zijn winkels gepland en ook de functie van het kantoor als stadswinkel komt te vervallen. Diverse partijen waaronder erfgoedverenigingen (o.a. Heemschut), heemkundekring, architecten, kunstenaars, stichting stadsbomen verzetten zich sterk. Ook politiek is deze aantasting op de agenda gezet en wordt gedragen door een politieke partij. Er is een petitie aangeboden en ondertussen is duidelijk geworden dat het referendum genoeg stemmen heeft opgeleverd (9000) om doorgang te vinden. Het referendum zal in 2016 plaatsvinden.

Moestuin Mattemburgh

Woensdrecht - Herontwikkeling Landgoed Mattemburgh, rijksmonument, Antwerpsestraatweg 181 (Hoogerheide)
Landgoed Mattemburgh is een relatief gave 19e eeuwse buitenplaats gelegen in gemeente Woensdrecht. In 2005 is de bestaande orangerie herbestemd tot horeca. Nu, ruim 10 jaar later wil de eigenaar (Brabants Landschap) uitbreiden. Het plan betreft de bouw van een nieuwe orangerie ten behoeve van winterstalling van de collectie kuipplanten. Bovendien wordt de bestaande bebouwing achter de bestaande orangerie (in rijks monumentale moestuin) vergroot en gemoderniseerd t.b.v. de horecafunctie. Heemschut begrijpt dat er ontwikkelingen noodzakelijk zijn om het landgoed te bekostigen. Het is zaak dat bij de ontwikkelingen geen cultuurhistorische waarden verloren gaan. Om deze reden is de commissie met de eigenaar en architect om tafel gaan zitten. Alhoewel er goed nagedacht was over de plannen is er een aantal zaken die in de gaten gehouden moeten worden.

Zicht op boccage waar nieuwbouw orangerie gepland is

Oosterhout - 'Oostenrijks huis' Warandelaan 43

Vrijstaand huis van kunstenaar Niel Steenbergen. Het pand is in 2001 aangewezen als gemeentelijk monument wegens zijn architectuurhistorische belang als uniek voorbeeld van een chaletwoning uit de naoorlogse periode. In 2014 heeft gemeente Oosterhout besloten de monumentenstatus in te trekken. Heemschut heeft samen met het Cuypersgenootschap bezwaar ingediend tegen deze beslissing. Het belang van de eigenaar om het huis te verkopen weegt zwaarder dan de bescherming van het pand. Het bezwaar is ongegrond verklaard waarop beide partijen na nader onderzoek beroep hebben aangetekend. Om dit beroep gezien de vele belangen die spelen en daarnaast de vele onderzoek resultaten hebben heemschut en CGS een onafhankelijke analyse laten maken. Deze analyse dient als onderbouwing van het komende beroep.

Warandelaan 43

Overige activiteiten

Documenten:

Manifest over boerderijen.

Een manifest dat vraagt om meer aandacht voor het overgebleven gebouwd agrarisch erfgoed van Brabant (met name bijgebouwen). Het beleidsstuk is, met aanbevelingen voor provincie NB en gemeenten, opgesteld waarbij er een samenwerking is aangegaan met de Stichting Brabantse Boerderij. Het manifest is inmiddels richting Stichting Brabantse Boerderij (Elke de Rooij) gestuurd. Het stuk is nog steeds in conceptfase (start eind 2013).

Beleidsstuk over handhaving

Problematiek rond handhaving bij monumenten. O.a. het zonder vergunning uitvoeren van vergunningplichtige werken komt aan bod. Beleidsstuk is nog in concept (start sept. 2015)

Gemeentelijke monumentenlijst opstellen samen met heemkundekringen en de gemeente Moerdijk

Door actief te reageren op het mogelijk verdwijnen van het dorp Moerdijk, en het aanwezig cultureel erfgoed, omdat het omringd is door zware industrieterreinen is nauw contact ontstaan met de gemeente Moerdijk en de twee heemkundige kringen. Nu blijkt dat de soep niet zo heet wordt gegeten v.w.b. het amoveren van het dorp is de druk daarvan af mede een recentelijk uitspraak van de RvS over een uitbreidingplan.

Tijdens de gesprekken met de wethouder is duidelijk geworden dat Moerdijk v.w.b. de lijst met gemeentelijke monumenten niet volledig is. Daar op heeft de wethouder gevraagd gezamenlijk met Heemschut en de Kringen de lijst met gemeentelijk monumenten zoveel mogelijk te vervolmaken. Door een lijst van 28 potentiële monumenten aan te dragen voor de zes kernen van de gemeente Moerdijk. Dit proces loopt op dit moment.

Monumentencommissies en samenstelling hiervan

Monumentencommissies zijn verplicht en behoren uit meerdere deskundigen te bestaan. Mocht een gemeente geen eigen commissie hebben, moet dit worden uitbesteed aan externe (deskundige) bureaus. In de praktijk loopt het vaak anders. Uit onderzoek van Heemschut (2012) blijkt dat veel gemeenten geen of geen voltallige monumentencommissie hebben. Er werd in 2012 een aanzet gedaan om de slecht scorende gemeenten een brief te sturen. De brief is destijds niet verzonden. In 2016 is als eerste aanzet een brief verstuurd naar gemeente Zundert.

Folder:

Heemschutfolder Brabant

In 2015 is een folder ontworpen ten behoeve van Heemschut Brabant. Deze folder is in kleine opmaak gedrukt (1000 st.), zodat deze in de toekomst geactualiseerd kan worden. Met oog op de nieuwe versies de vraag aan de commissie bij nieuwe zaken foto's te maken van voldoende kwaliteit, zodat deze mogelijk in de toekomst voor de folder gebruikt kunnen worden.

Excursie(s):

Boerenbondmuseum Gemert (29 augustus 2015)

Op 29 augustus 2015 is er een excursie georganiseerd met als thema boerderijen. 's Ochtends werden de mensen ontvangen bij het Boerenbondmuseum te Gemert. Na een kop koffie werden er twee lezingen gehouden door Judith Toebast en Huub Oome. Hierna volgde een kleine toelichting van Dhr. Sibbo de Man over het project dat 's middags bezocht werd. Na de lezing volgde een rondleiding door het Boerenbondmuseum gevolgd door een bourgondische lunch. Na de lunch verplaatste iedereen zich richting Rosmalen waar we een boerderij konden bezoeken. Uitleg kwam van dhr. Sibbo de Man. Reacties op de dag waren zeer positief. Achteraf hebben we nog enkele e-mails ontvangen met complimenten.

Concertweekend NMF

Overig:

Concertweekend 5-6-7 juni 2015 in samenwerking met Nationaal Muziekinstrumenten Fonds

Leden van de commissie hebben op diverse plaatsen (Rijsbergen, Klein Zundert, Raamsdonk en 's-Hertogenbosch) concerten bijgewoond. De sfeer en muziek waren erg goed. Ook is er reclame gemaakt voor Heemschut en zijn er wellicht een aantal nieuwe leden gewonnen.

Erfgoedfair Landgoed Mattemburgh 27 september 2015

Heemschut stond met een stand op de erfgoedfair, die dit jaar op Landgoed Mattemburgh werd gehouden. Diverse leden van de commissie hebben een tijd in de stand gestaan om mensen te informeren en nieuwe leden te werven.

Erfgoedfair

Nationaal Monumentencongres

Enkele leden van de commissie zijn naar het Nationaal Monumentencongres in Hilversum geweest. Hier zijn diverse fringemeetings bijgewoond.

Nieuwezijds Kolk 28, 1012 PV Amsterdam
T 020 622 52 92 | E info@heemschut.nl

E heemschut.brabant@gmail.com
www.heemschut.nl